

Startende mbo-ers op de arbeidsmarkt

Rapport I&O Research

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2023/164

Datum

september 2023

Opdrachtgever

MBO Raad

Auteurs

Leon Heuzels
Anne van Bebbber
Judith van Werkhoven

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding	7
2 Achtergrondgegevens	10
3 Gewenste arbeidsvoorwaarden en benodigde competenties en vaardigheden	11
4 Om- en bijscholing in de toekomst	18
5 Verschillen per regio	20
6 Advies aan toekomstige mbo-ers	28

Samenvatting

De MBO Raad wil voor de opening van het nieuwe onderwijsjaar inzicht in waar mbo-ers, nadat zij klaar zijn met hun studie, terechtkomen op de arbeidsmarkt. I&O Research heeft een kwantitatief onderzoek uitgevoerd onder 556 mbo-studenten en recent afgestudeerde mbo-ers. De focus lag grotendeels op hun ambities, dromen en verwachtingen van de arbeidsmarkt. In deze samenvatting staan de belangrijkste resultaten van dit onderzoek. Over het algemeen kan gesteld worden dat mbo-ers optimistisch zijn over de kansen die zij met hun opleiding hebben op de arbeidsmarkt. Ook valt op dat ze voornamelijk willen zoeken naar leuk werk, een goede werksfeer en gezellig collega's. Dit impliceert dat de zoektocht naar een baan op de door concurrentie gekenmerkte arbeidsmarkt, volgens mbo-ers goed kan samengaan met de zoektocht naar een baan met werkplezier.

Ruime meerderheid van de mbo-ers heeft vertrouwen in de toekomst

Bijna alle mbo-ers vinden leuk werk en een goede werksfeer belangrijke onderdelen bij het zoeken naar werk. Het hebben van een aansprekende of innovatieve werkgever, snel kunnen doorgroeien of kunnen werken met (jonge) mensen wordt minder vaak als belangrijk beoordeeld. Ruim zeven op de tien mbo-ers hebben vertrouwen dat zij in de toekomst werk vinden en dat zij een baan vinden die past bij wat ze zoeken. Een iets kleinere groep, maar nog steeds de meerderheid, denkt een baan te kunnen krijgen met goede arbeidsvoorwaarden en denkt dat je een goed netwerk moet hebben voor het vinden van een goede baan. De top 3 vaardigheden die mbo-ers belangrijk vinden voor succes op de arbeidsmarkt zijn: kunnen samenwerken, technische vaardigheden en zelfstandig beslissingen kunnen nemen. Vaardigheden die minder belangrijk worden gevonden zijn precies zijn, financiële vaardigheden en leiding kunnen geven.

Grote groep mbo-ers wil (waarschijnlijk) voor zichzelf beginnen

Bijna de helft van de mbo-ers lijkt het (waarschijnlijk) leuk om voor zichzelf te beginnen. Een op de tien mbo-ers is hier zeker van. Dit willen ze voornamelijk om meer vrijheid te hebben in hun dagindeling en hoe ze hun werk uitvoeren. Ruim een derde lijkt het (waarschijnlijk) leuker om voor een baas te werken. Zij hebben minder interesse in voor zichzelf beginnen, omdat het te veel verantwoordelijkheid en financiële onzekerheid met zich zou meebrengen. Een meerderheid van de mbo-ers is echter niet (volledig) bekend met de mogelijkheden om voor zichzelf te beginnen. Een derde denkt hier (redelijk) goed mee bekend te zijn.

Meeste mbo-ers willen werk gerelateerd aan hun opleiding

Twee derde van de mbo-ers acht het waarschijnlijk dat ze minimaal vijf jaar het beroep gaan uitoefenen waarvoor ze leren of hebben geleerd. Bijna twee op de tien denkt van niet en vijf procent weet zeker van niet. De meeste mbo-ers die denken dat zij (waarschijnlijk) geen werk gaan uitoefenen gerelateerd aan hun studie zijn van plan op een andere opleiding te gaan doen. Een kleine groep is dat niet van plan of twijfelt nog.

In de eigen regio ziet men voldoende kansen op werk

Onder 'eigen regio' wordt voornamelijk een afstand van 10 tot 25 kilometer van het eigen huis bedoeld. Bijna vier op de tien mbo-ers is (redelijk) goed bekend met de arbeidsmarkt binnen hun eigen regio. De helft is hier een beetje bekend mee en een op de tien mbo-ers geeft aan hier geen kennis over te hebben. Bijna acht op de tien mbo-ers denken dat er redelijk tot heel veel kansen op werk zijn in hun regio. Een kleine groep ziet weinig kansen op werk en een enkeling ziet helemaal geen kansen of kan dit moeilijk inschatten. Ruim een derde van de mbo-ers is (waarschijnlijk) bereid om te verhuizen naar een andere regio om meer kans te hebben op werk dat past bij hun opleiding. Zij geven als reden dat ze werkplezier erg belangrijk vinden en dat ze daarom verder zouden willen zoeken naar een baan die goed bij hun past. De meerderheid is hiertoe echter (waarschijnlijk) niet bereid, voornamelijk omdat ze door vrienden en familie gehecht zijn aan hun eigen regio of omdat ze voldoende mogelijkheden tot werk in hun omgeving zien en dus de noodzaak niet zien.

Optimisme over gelijke kansen op de arbeidsmarkt met mbo-diploma

De mate waarin mbo-ers gelijke kansen zouden hebben op de arbeidsmarkt wordt optimistisch ingeschat. Bijna twee derde denkt dat zij met hun diploma (meer wel dan niet) dezelfde kansen hebben als mensen met andersoortige diploma's. Een kleine groep is hier iets minder optimistisch over of weet dit gewoonweg niet. Enkele mbo-ers denken dat dit zeker niet het geval is. Hoewel men optimistisch is over de gelijke kansen, blijkt de meerderheid hier zich toch enige zorgen over te maken. Een kwart maakt zich redelijk tot veel zorgen en een derde een klein beetje. Zij maken zich voornamelijk zorgen over de onderwaardering van mbo-ers ten opzichte van hbo'ers. Er wordt volgens hen teveel gekeken naar opleidingsniveau en werkgevers zouden voornamelijk mensen met een hbo-diploma zoeken. Drie op de tien mbo-ers maakt zich hier echter geen enkele zorgen over. Er is volgens hen altijd passend werk te vinden doordat er zoveel aanbod is op de arbeidsmarkt.

Programma's en initiatieven die mbo-ers helpen bij het vinden van werk zijn niet bekend bij het merendeel van de doelgroep. Ruim een derde kent ze wel, maar heeft deze niet benut. Enkele mbo-ers hebben hier wel gebruik van gemaakt.

Huidige ontwikkelingen op de arbeidsmarkt brengen zorgen en kansen met zich mee

Mbo-ers kijken zeer verschillend aan tegen de veranderingen op de arbeidsmarkt die worden veroorzaakt door hedendaagse ontwikkelingen. Waar de één kansen ziet, maakt de ander zich meer zorgen. Bij alle voorgelegde ontwikkelingen ziet ongeveer een derde evenveel kansen als zorgen. De meeste kansen worden gezien bij de eisen van werkgevers aan nieuwe werknemers.

Inleiding

1 Inleiding

Achtergrond

Op 11 september 2023 opent de MBO Raad het nieuwe onderwijsjaar met een nationale opening. Centraal bij deze Nationale Opening staat de visie op de ontwikkeling van het mbo richting 2030. Hier zal ook minister van Genneep aansluiten. De MBO Raad wil deze nationale opening aangrijpen om te laten zien waar mbo-ers, nadat zij klaar zijn met hun studie, terechtkomen op de arbeidsmarkt. Om dit in beeld te krijgen heeft I&O Research een kwantitatief onderzoek uitgevoerd onder mbo-studenten en recent afgestudeerde mbo-ers. De focus lag grotendeels op hun ambities, dromen en verwachtingen van de arbeidsmarkt. In deze rapportage staan de resultaten van dit onderzoek.

Onderzoeksvraag

De vraag die centraal stond in dit onderzoek was:

‘Welke verwachtingen hebben studerende en net-afgestudeerde mbo-ers ten aanzien van hun carrière en de arbeidsmarkt?’

De volgende onderwerpen kwamen in het onderzoek aan bod:

- Arbeidsvoorwaarden en benodigde competenties en vaardigheden
- Om- en bijscholing in de toekomst
- Verschillen per regio
- Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt (kansen, zorgen, vraag, aanbod, technologie)
- Uitdagingen op de arbeidsmarkt
- Advies aan toekomstige mbo-ers

Doelgroep en steekproef

Omdat enkele onderzoeksvragen kennis van en/of ervaring met de arbeidsmarkt veronderstelden, bestond de doelgroep niet alleen uit studerende mbo-ers (van alle niveaus, opleidingen en leerjaren), maar ook uit mbo'er die maximaal twee jaar geleden afgestudeerd waren of waren gestopt met de opleiding. De doelgroep is benaderd via het I&O Research Panel en via het partnerpanel PanelClix. De uitnodigingen zijn gestuurd naar jongeren zelf en naar ouders van jongeren die aan het mbo studeren/hebben gestudeerd.

De vragenlijst is uitgezet van 8 tot 29 augustus 2023. Er zijn in totaal via het I&O Panel 4.005 personen uitgenodigd. Samen met de reacties vanuit PanelClix hebben uiteindelijk 556 personen de vragenlijst ingevuld. De resultaten uit vragenlijsten die tussentijds zijn afgebroken (34 stuks) zijn ook meegenomen in de analyse. Meer informatie over de achtergrond van de mbo-ers staat in hoofdstuk 2.

Tabel 1.1 Respons-overzicht (ongewogen)

Bron	Aangeschreven	Respons	%
I&O Panel	4.005	341	9%
PanelClix	-	215	-

Vragenlijst

I&O Research stelde twee vragenlijsten op: één voor huidige studerende mbo-ers en één voor afgestudeerde mbo-ers. De vragenlijsten zijn afgestemd met de opdrachtgever. De vragenlijsten kwamen bijna volledig met elkaar overeen, op enkele vragen na, zoals de vraag over advies voor toekomstige mbo-ers.

Weging en analyse

De resultaten zijn gewogen naar niveau en opleiding. Hiermee zijn de resultaten wat betreft deze kenmerken representatief voor de gehele mbo populatie in Nederland. De resultaten staan weergegeven in figuren en worden in de tekst geduid. Indien er significante verschillen bestaan tussen subgroepen, dan worden deze beschreven. Indien de percentages in de figuren niet optellen tot 100 procent is dit het gevolg van afrondingsverschillen. Enkele vragen zijn meerkeuzevragen, waardoor percentages ook niet optellen tot 100 procent. De vragenlijst bestaat voornamelijk uit gesloten vragen. De open vragen zijn geanalyseerd en worden beschreven in donkerblauwe blokken. Enkele citaten zijn ter illustratie geanonimiseerd weergegeven. Tussen haakjes staat het aantal respondenten dat deze vraag heeft ingevuld (n=) vermeld. Als er meerdere vragen of stellingen staan verwerkt in een grafiek of tabel, wordt met (nmin=) het laagste aantal respondenten van een van die stellingen benoemd. Als er wordt gesproken over 'Mbo-ers' in het algemeen, dan refereert dit zowel naar huidige mbo-ers als mbo-ers die hun opleiding hebben afgerond.

Resultaten

2 Achtergrondgegevens

Tabel 2.1 Achtergrondkenmerken in percentages (n=556)¹

Opleidingsniveau	%	Huidige leerjaar (huidige mbo-ers) (n=372)	%
Entree	1%	1 ^e leerjaar	25%
Niveau 2	9%	2 ^e leerjaar	33%
Niveau 3	25%	3 ^e leerjaar	23%
Niveau 4	65%	4 ^e leerjaar	19%

Type opleiding	Huidige situatie (Mbo-ers met afgeronde opleiding) (n=184)
Handel	Mbo afgerond en werk of op zoek naar werk 83%
ICT en Creatieve industrie	Gestopt met mbo (zonder diploma) en werk of op zoek naar werk 11%
Mobiliteit, Transport, Logistiek en Maritiem	Anders 5%
Specialistisch Vakmanschap	
Techniek en Gebouwde Omgeving	Leeftijd
Voedsel, Groen en Gastvrijheid	20 jaar of jonger 53%
Zakelijke Dienstverlening en Veiligheid	21 jaar of ouder 47%
Zorg, Welzijn en Sport	
Entree-opleiding	Regio
Weet ik niet	West 35%
	Noord 14%
Doelgroep	Oost 27%
Huidige mbo-ers	Zuid 24%
Mbo-ers met afgeronde opleiding	

¹ De groep met het opleidingsniveau 'Entree' is te klein (n=8) om uitspraken over te doen. Deze groep wordt dan ook achterwege gelaten bij de uitsplitsing voor significante verschillen tussen de niveaus.

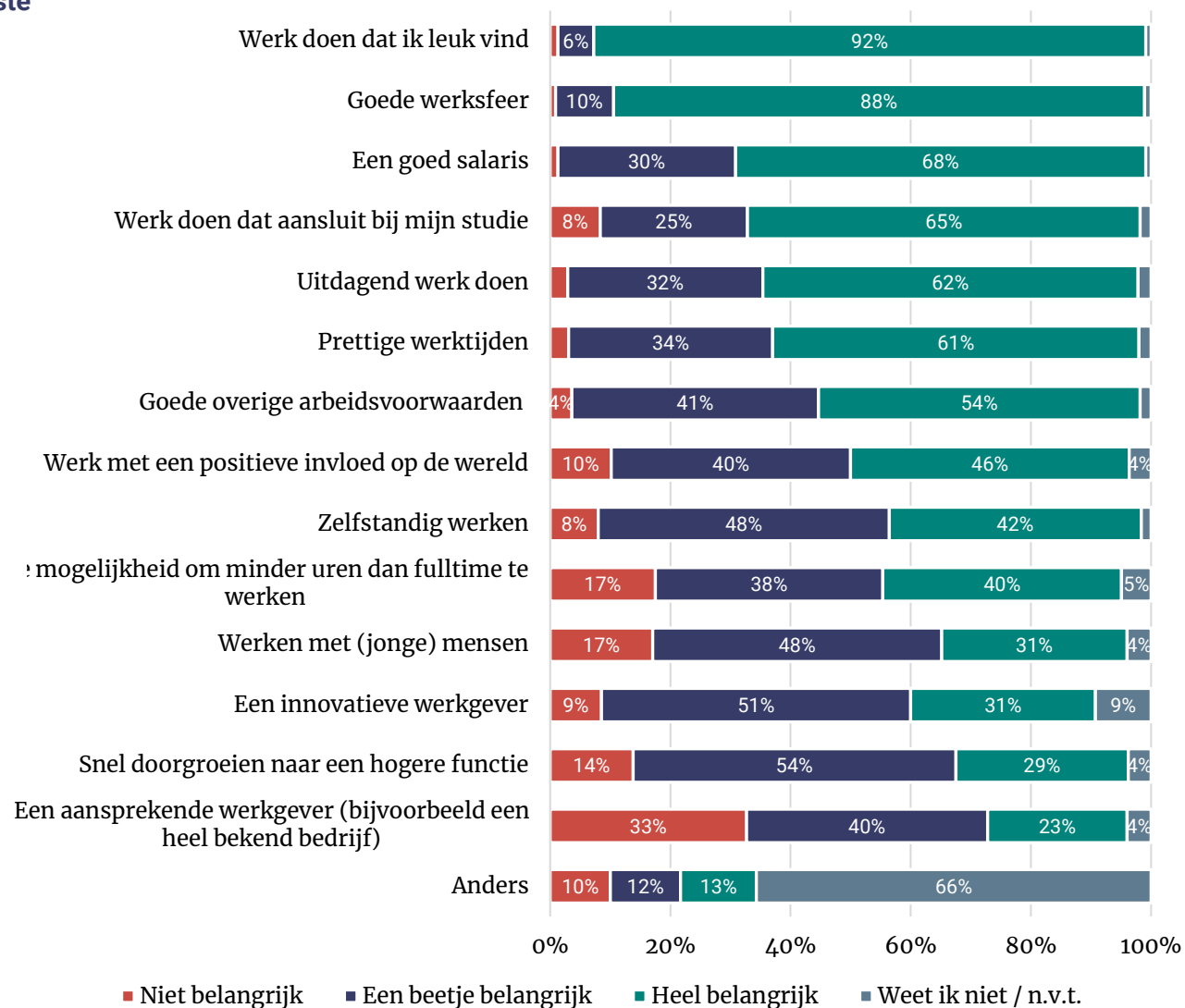
3 Gewenste arbeidsvoorwaarden en benodigde competenties en vaardigheden

Leuk werk en een goede werksfeer zijn het belangrijkste

Bijna alle mbo-ers vinden leuk werk (92%) en een goede werksfeer (88%) belangrijke onderdelen bij het zoeken naar werk. Een aansprekende of innovatieve werkgever hebben (23% en 31%), snel kunnen doorgroeien (29%) of kunnen werken met (jonge) mensen (31%) wordt minder vaak als belangrijk beoordeeld. Een aansprekende werkgever wordt verder ook het vaakst benoemd als niet belangrijk (33%).

Huidige mbo-ers vinden vaker 'snel doorgroeien' en 'aansluiting bij studie' belangrijk dan afgestudeerde mbo-ers. Mbo-ers van 21 jaar of ouder vinden veel onderdelen belangrijker dan jongere mbo-ers: snel doorgroeien, zelfstandig werken, aansprekende of innovatieve werkgever, positieve invloed op de wereld en parttime werken. Mbo-ers op niveau 4 vindt een goede werksfeer vaker belangrijk dan niveau 2 en 3. Niveau 3 en 4 vinden werk met een positieve invloed vaker belangrijk dan niveau 2.

Figuur 3.1 Hoe belangrijk vind je deze onderdelen bij het zoeken van werk? (nmin=548)

Mbo-student vindt goede werksfeer belangrijk bij zoeken van werk

Van de mbo-studenten die hebben aangegeven iets anders belangrijk te vinden bij het zoeken van werk, geeft de grootste groep aan het belangrijk te vinden leuke of respectvolle collega's en leidinggevendenden te hebben, die hen waarderen en waar de communicatie goed mee is. Dit komt sterk overeen met de antwoordmogelijkheid 'Goede werksfeer'. Daarnaast benoemt een deel dat zij het belangrijk vinden dicht bij het bedrijf te wonen waarvoor ze gaan werken. Een paar respondenten geven aan uitdaging in het werk belangrijk te vinden en een enkeling benoemt dat de werkgever rekening dient te houden met hun beperkingen.

"Goede communicatie binnen het bedrijf over plannen en een open werksfeer"

"Grapjes kunnen maken met collega's, maar ook super serieuze dingen en problemen kunnen bespreken."

"Ik wil geen standaard 9 tot 5 baan, ik vind dat saai en wil uitdaging: iets wat ik niet zat word"

"Ruimte en begrip voor het feit dat ik moet dealen met autisme, en dat bepaalde voorwaarden nodig zijn om te kunnen werken. Bijvoorbeeld duidelijke werkinstructies, 1 taak tegelijk en de prikkels beperken."

Werkplezier komt voornamelijk voort uit leuke collega's en gezelligheid op de werkvloer

Als mbo-ers beschrijven waar zij hun werkplezier uit halen, heeft dit veruit het vaakst te maken met gezelligheid, een goede werksfeer en het hebben van leuke collega's. Het aantal mbo-ers dat deze elementen benoemt ligt ver boven andere elementen die voor werkplezier zorgen. Een kleinere, maar alsnog grote groep benoemt dat zij voornamelijk resultaat willen zien, iets willen bereiken, hun cliënten willen helpen of een bijdrage willen leveren aan de maatschappij in het algemeen. Enkelbenoemen verder dat zij uitdagend werk willen doen waarbij zij zich kunnen ontwikkelen en kunnen blijven groeien. Sommigen benoemen keuzevrijheid en een goed salaris of überhaupt geld voor zichzelf kunnen verdienen.

"Als er een fijne onderlinge sfeer is op het werk, scheelt dat al heel veel. Verder is het fijn als iedere dag anders is en het werk me blijft uitdagen. Ook blijf ik graag nieuwe dingen leren!"

"De momenten met collega's samen in het kantoor lachen. Maar ook met cliënten grapjes uit halen."

"Door het doen wat ik heel leuk vind, eigen keuzes kunnen maken en vrijheid hebben rond het werken."

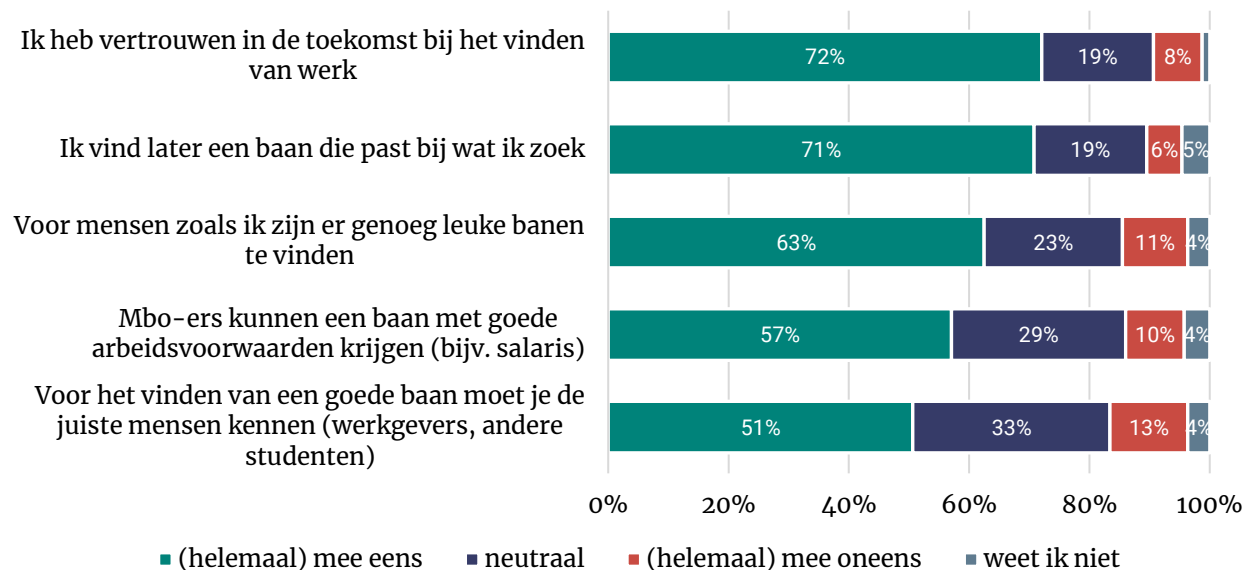
“Een leuke werkplek met leuke collega’s. Ik kan in overleg mijn uren bepalen. Werk doen wat ik leuk vind.”
 “Een prettige werkomgeving met collega’s met wie je kan sparren. Er moet ruimte zijn voor persoonlijke ontwikkeling en om door te groeien.”
 “Het helpen en verzorgen van mensen en dat ze daardoor in hun vertrouwde omgeving kunnen blijven.”
 “Ik haal mijn plezier uit de werksfeer en de stappen die wij met de jongeren bereiken om ze zo op weg te helpen naar zelfstandigheid.”
 “Je nuttig voelen, het voelen dat je goed bent in je werk, iets bijdragen aan de samenleving, humor.”

Ruime meerderheid vertrouwen in toekomst

Ruim zeven op de tien mbo-ers hebben vertrouwen dat zij in de toekomst werk vinden (72%) en dat zij een baan vinden die past bij wat ze zoeken (71%). Een kleinere groep, maar nog steeds de meerderheid, denkt een baan te kunnen krijgen met goede arbeidsvoorwaarden (57%) en denkt dat je een goed netwerk moet hebben voor het vinden van een goede baan (51%).

Mbo-ers die hun opleiding hebben afgerond zijn over twee onderdelen minder positief dan huidige mbo-ers: het vinden van een baan die bij hen past en het aantal leuke banen voor mensen zoals zij. Met dit laatste onderdeel zijn respectievelijk ook mbo-ers van 21 of ouder en mbo-ers van niveau 2 het vaker oneens dan jongere mbo-ers en mbo-ers van niveau 3 en 4. Jongere mbo-ers denken juist vaker dat zij later een baan vinden die past bij wat zij zoeken. Oudere mbo-ers geloven minder vaak dat hun netwerk van belang is voor het vinden van een goede baan.

Figuur 3.2 Stellingen over toekomstbeeld mbo-ers (nmin=543)

Mbo-ers zien goed samenwerken als belangrijkste vaardigheid

De top 3 vaardigheden die mbo-ers belangrijk vinden voor succes op de arbeidsmarkt zijn: kunnen samenwerken (65%), technische vaardigheden (57%) en zelfstandig beslissingen kunnen nemen (55%). Vaardigheden die minder belangrijk worden gevonden zijn precies zijn (26%), financiële vaardigheden (26%) en leiding kunnen geven (18%).

Huidige mbo-ers zien vaker financiële vaardigheden en leiding kunnen geven als belangrijke vaardigheden dan mbo-ers die hun opleiding al hebben afgerond. Mbo-ers van 20 jaar of jonger denken dit vaker over technische vaardigheden. Niveau 4 denkt vaker dat het belangrijk is om ondernemend te zijn dan niveau 2 en 3. Niveau 4 denkt dit ook vaker over 'zelf beslissingen kunnen nemen' dan niveau 2. Mbo-ers in de regio's Oost en Zuid vinden vaker dat je flexibel moet zijn, dan mbo-ers in regio West.

Figuur 3.3 Wat vind jij dat een mbo-student moet kunnen om later succesvol te zijn op de arbeidsmarkt? (meerdere antwoorden mogelijk) (n=541)

Communicatie belangrijke vaardigheid voor mbo-student

Mbo-ers vinden het, naast de voorgelegde vaardigheden, voornamelijk belangrijk dat een mbo-student goed kan communiceren. Hierbij wordt bijvoorbeeld benoemd dat het goed is om een vlotte babbel te hebben en goed te kunnen luisteren. Een ongeveer even groot deel vindt het belangrijk dat een mbo-student hard kan werken, ambitie heeft en gemotiveerd is. Daarnaast vindt een kleinere groep het belangrijk om vooral jezelf te blijven en bijvoorbeeld goed de eigen grenzen te bewaken. Een enkeling noemt ook dat het belangrijk is om zelfvertrouwen te hebben en dat iemand zelfstandig moet kunnen werken.

“Jezelf zijn en blijven, zodat men je neemt om wie je bent. Je hart op juiste plek te hebben.”

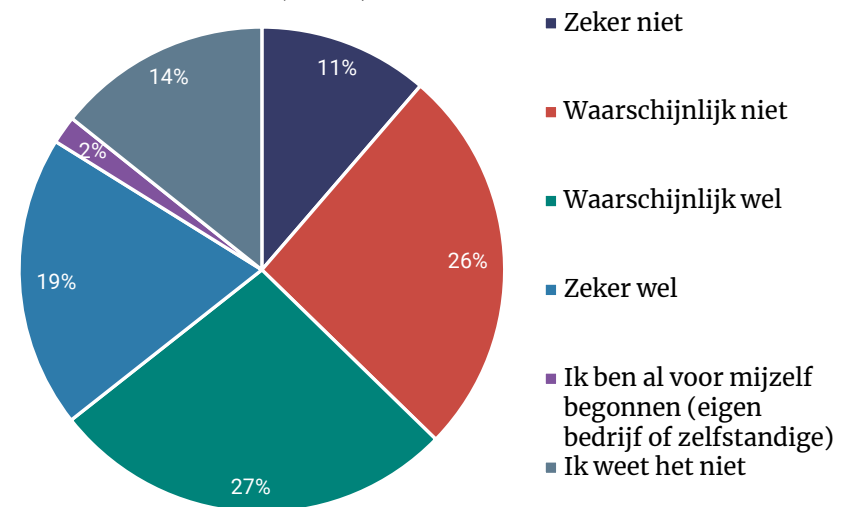
“Goede vaardigheden in het omgaan met mensen, het kunnen luisteren naar een baas, en opvolgen van opdrachten.”

Grote groep mbo-ers wil (waarschijnlijk) voor zichzelf beginnen

Bijna de helft van de mbo-ers (46%) lijkt het (waarschijnlijk) leuk om voor zichzelf te beginnen. Twee op de tien (19%) mbo-ers zijn hier zeker van. Ruim een derde (37%) lijkt het (waarschijnlijk) leuker om voor een baas te werken. Veertien procent weet dit nog niet zeker.

Huidige mbo-ers lijkt het vaker waarschijnlijk leuk om voor zichzelf te beginnen dan mbo-ers die hun opleiding al hebben afgerond. Mbo-ers in de regio's West en Noord denken dit vaker zeker wel dan in regio Zuid. Mbo-ers in de regio's Oost en Zuid willen vaker waarschijnlijk niet voor zichzelf beginnen dan mbo-ers in regio West.

Figuur 3.4 Lijkt het je leuk om later voor jezelf te beginnen, in plaats van voor een baas te werken?(n=539)

Eigen bedrijf geeft vrijheid, maar ook veel verantwoordelijkheid en onzekerheid

Een groot deel van de mbo-ers die later (waarschijnlijk) voor zichzelf willen beginnen, willen dat graag omdat ze dan meer vrijheid hebben. Ze willen graag hun eigen werkdagen en -tijden kunnen indelen en zelf bepalen hoe zij hun werk doen. Daarnaast noemt een deel van de mbo-ers dat ze het leuk vinden om zelf iets op te bouwen en dat ze verwachten op deze manier meer te verdienen. Een enkeling geeft aan te willen ondernemen omdat ze op die manier innovatie kunnen realiseren in hun werkveld. Ook degenen die al voor zichzelf zijn begonnen, geven aan dat vooral te hebben gedaan omdat zij meer vrijheid wilden.

“Omdat je zelf je uren en salaris kan bepalen en met niemand rekening hoeft te houden en het is dan echt van jezelf.”

“Je bent niet afhankelijk van een werkgever, je kunt je werk doen op de manier die je leuk vindt.”

“Iets met passie doen, hierin zelf je bedrijf opbouwen en dit te zien groeien.”

“Het lijkt mij gaaf om een eigen bedrijf op te zetten dat dan hopelijk goed gaat lopen. Hiermee kan je zelf je werktijden indelen en wordt je salaris hopelijk hoger dan gemiddeld.”

Veel van de mbo-ers die later (waarschijnlijk) niet voor zichzelf willen beginnen, willen dat niet omdat ze vinden dat een eigen bedrijf te veel verantwoordelijkheid met zich meebrengt. In ongeveer gelijke mate noemen zij dat ze verwachten dat een eigen onderneming veel financiële onzekerheid en stress geeft. Daarnaast vinden ze dat ze in die situatie te veel (administratieve) zaken moeten regelen en dat het teveel risico's met zich meebrengt. Een aantal denkt niet over de juiste vaardigheden te beschikken om een eigen onderneming te starten. Ook zegt een klein deel te denken dat het in hun werkveld niet mogelijk is een eigen onderneming te beginnen.

“Ik wil liever zekerheid en een vast salaris.”

“Dat geeft teveel druk en kost meer energie dan ik heb en tijd die ik wil.”

“Geen zin in al het gedoe er omheen, zeurende klanten, financiële zaken, klanten die niet betalen, etc.”

“Veel verantwoording, veel geregeld. Ik werk liever met minder zorgen voor een (goede) baas.”

“Voor het runnen van een eigen bedrijf heb je skills nodig die ik niet heb, dus dat wordt geen succes.”

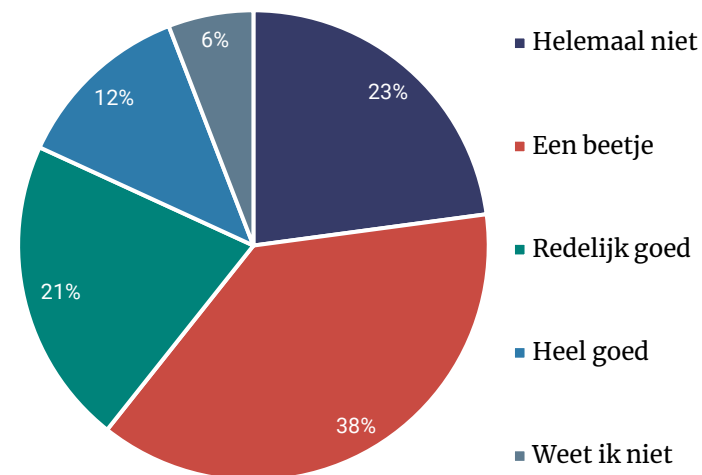

Mogelijkheden om voor jezelf te beginnen niet altijd bekend

Een meerderheid van de mbo-ers (61%) is niet (volledig) bekend met de mogelijkheden om voor zichzelf te beginnen. Een derde (33%) denkt hier (redelijk) goed mee bekend te zijn.

Voornamelijk mbo-ers die hun opleiding al hebben afgerond zijn minder goed bekend met de mogelijkheden, dan huidige mbo-ers. Hetzelfde geldt voor mbo-ers uit regio West ten opzichte van regio Zuid.

Figuur 3.5 Ben je bekend met de mogelijkheden om voor jezelf te beginnen als mbo-er? (n=529)

4 Om- en bijscholing in de toekomst

Meerderheid wil werk gerelateerd aan opleiding

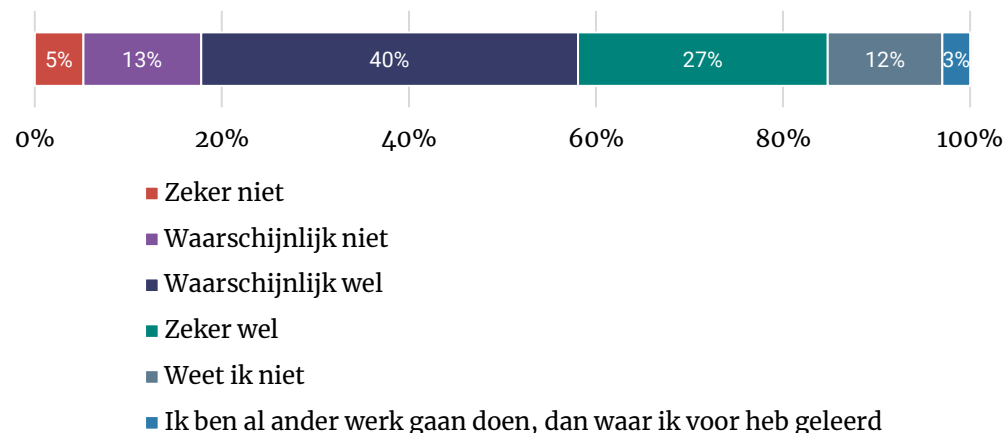
Twee derde van de mbo-ers (67%) acht het waarschijnlijk dat ze minimaal vijf jaar het beroep gaan uitoefenen waarvoor ze leren of hebben geleerd. Bijna twee op de tien (18%) denkt van niet en vijf procent weet dit zeker. Enkele mbo-ers die hun opleiding hebben afgerond zijn al ander werk gaan doen, dan waarvoor ze hebben geleerd (3%).

Huidige mbo-ers denken vaker dat zij voor langere tijd een beroep gaan uitoefenen die met hun opleiding te maken heeft, dan mbo-ers die hun opleiding hebben afgerond. Deze laatste groep denkt vaker dat dit waarschijnlijk niet zo is.

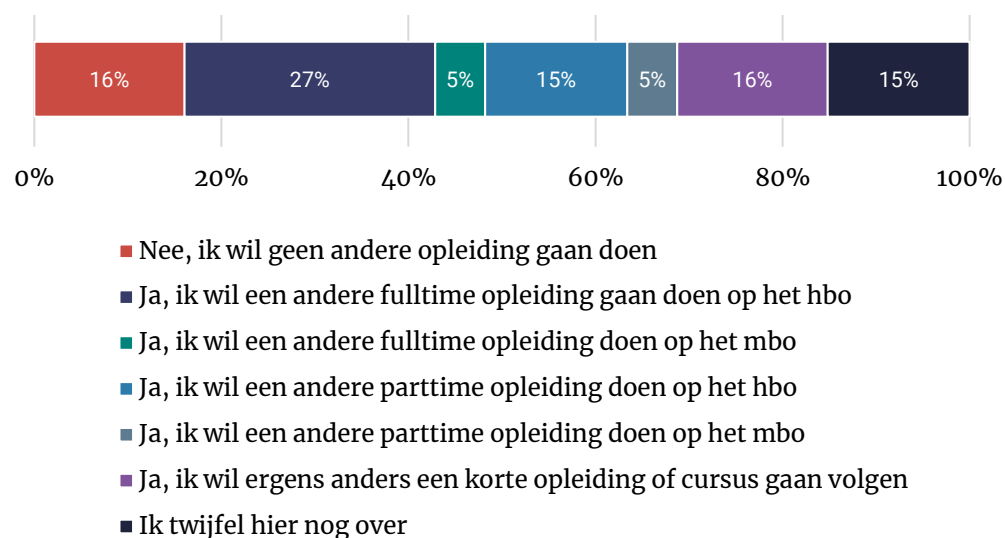
Andere opleiding wordt overwogen voor ander werk

De meeste mbo-ers die denken dat zij (waarschijnlijk) geen werk gaan uitoefenen gerelateerd aan hun studie, zijn van plan om een andere opleiding te gaan doen (68%). Een kleine groep is dat niet van plan (16%) of twijfelt nog (15%).

Figuur 4.1 Denk jij dat je minimaal vijf jaar lang bij het beroep gaat werken waar je nu voor leert/hebt geleerd? (n=539)

Figuur 4.2 Denk je er over na om nog een andere opleiding te gaan doen? (n=112)

Mbo'ers willen verbreden of specialiseren

Het grootste deel van de mbo-ers dat een andere opleiding wil gaan doen, wil dat omdat zij zich graag verder willen ontwikkelen en door willen leren, bijvoorbeeld door meer te verbreden of juist door zich ergens in te specialiseren. Een iets kleiner deel wil graag een opleiding gaan doen die beter bij hen past, of die zij leuker vinden dan de studie die zij op dit moment volgen. Een enkeling wil een andere opleiding doen, omdat ze meer willen verdienen.

Een kleine groep geeft aan niet te willen doorleren of hierover te twijfelen. Het merendeel daarvan wil dat niet omdat zij geen motivatie of zin hebben om nog te starten aan een andere opleiding. Een aantal respondenten benoemt ook leren op school moeilijk te vinden en dat liever in de praktijk te doen.

5 Verschillen per regio

Merendeel is enigszins bekend met arbeidsmarkt in eigen regio

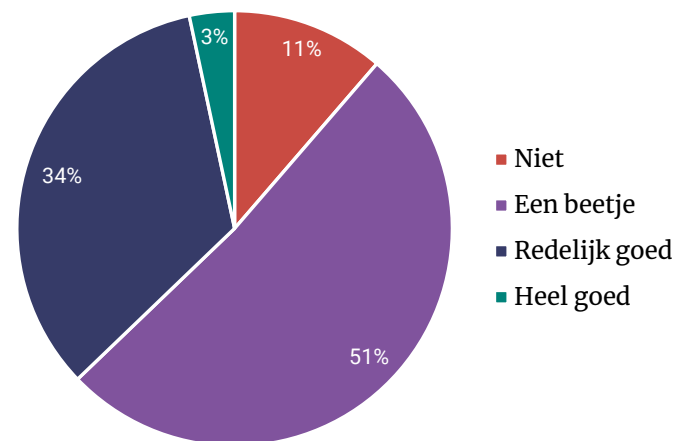
Werk in de eigen regio wordt door de meeste mbo-ers (81%) geïnterpreteerd als werk op een afstand van 10 tot 25 kilometer van het eigen huis. Een kleine groep denkt aan afstanden van boven de 50 kilometer (20%). Bijna vier op de tien mbo-ers (37%) is (redelijk) goed bekend met de arbeidsmarkt binnen hun eigen regio. De helft (51%) is hier een beetje bekend mee en een op de tien (11%) mbo-ers geeft aan hier geen kennis over te hebben.

Mbo-ers van 20 jaar of jonger zijn vaker niet bekend met de arbeidsmarkt in hun regio dan oudere mbo-ers. Deze laatste groep kent de arbeidsmarkt juist weer vaker redelijk goed. Mbo-ers in regio Noord zijn vaker heel goed bekend met de arbeidsmarkt, dan mbo-ers in de regio's West en Zuid.

Tabel 5.1 Als ik het over mijn regio heb, dan gaat het om een gebied van ongeveer... (n=538)

Binnen 10 kilometer van mijn huis	34%
Binnen 25 kilometer van mijn huis	47%
Binnen 50 kilometer van mijn huis	15%
Binnen 75 kilometer van mijn huis	3%
Verder dan 75 kilometer van mijn huis	2%

Figuur 5.1 Hoe goed ken jij de arbeidsmarkt (bedrijven en werkgevers) in jouw eigen regio?

Binnen de eigen regio zien mbo-ers kansen op werk

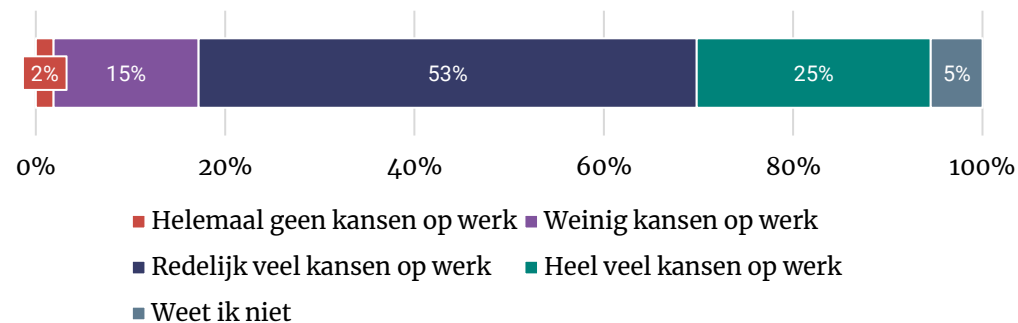
Bijna acht op de tien mbo-ers (78%) denken dat er redelijk tot heel veel kansen op werk zijn in hun regio. Een kwart (25%) is hier zeer optimistisch over en denkt dat er heel veel kansen zijn. Een kleine groep (15%) ziet weinig kansen op werk en een enkeling ziet helemaal geen kansen (2%) of kan dit moeilijk inschatten (5%). Mbo-ers die een Techniek en Gebouwde Omgeving opleiding hebben gevolgd zien vaker heel veel kansen dan mbo-ers van enkele andere opleidingen.

Helpt mbo-ers wil niet verhuizen voor werk

Ruim een derde (35%) van de mbo-ers is (waarschijnlijk) bereid om te verhuizen naar een andere regio om meer kans te hebben op werk dat past bij hun opleiding. De meerderheid (52%) is hiertoe echter (waarschijnlijk) niet bereid. Een kleine groep (12%) weet dit niet zeker.

Huidige mbo-ers zijn vaker (waarschijnlijk) bereid, dan mbo-ers die hebben afgerond. Deze laatste groep is dit vaker zeker niet van plan. geldt voor mbo-ers van 21 jaar of ouder.

Figuur 5.2 Voor mensen met mijn opleiding zijn er in mijn regio... (n=477)

Figuur 5.3 Ben jij bereid om te verhuizen naar een andere regio, als daar betere kansen voor zijn op werk met jouw opleiding? (n=538)

Mbo-ers willen verhuizen voor werkgeluk; groot deel ook gehecht aan eigen regio

De mbo-studenten die aangeven wel te willen verhuizen voor een baan, willen dat voornamelijk omdat ze werkplezier erg belangrijk vinden. Als ze in een andere regio wel een baan kunnen vinden, of een baan die beter bij hen past, dan gaan ze die uitdaging graag aan. Een aantal mbo-ers geeft aan dit wel te willen, omdat ze verwachten ergens meer geld te kunnen verdienen.

“Ik wil wel graag een baan vinden. Als die niet te vinden zijn in het gebied waar ik woon, moet ik toch iets doen om wel aan een baan te komen.”

“Ik wil wel plezier hebben in mijn werk en als ik daarvoor ergens anders heen moet, doe ik dat.”

“Als ik daar mijn droombaan kan vinden, dan wil ik wel verhuizen.”

Van de mbo-ers die aangeven (zeker) niet te willen verhuizen voor baankansen, zeggen er veel dat niet te willen omdat ze zeer gehecht zijn aan de regio. Dit komt doordat ze hier al hun hele leven wonen en ze niet te ver weg willen van hun vrienden en familie. Daarnaast wordt vaak genoemd dat de noodzaak er niet toe is. Zij zien voldoende mogelijkheden in de eigen regio. Een enkeling noemt ook dat het niet mogelijk is om te verhuizen in verband met de krappe woningmarkt.

“Omdat ik gelukkig ben op de plek waar ik woon en het belangrijk vind om familie dichtbij te hebben.”

“Ik ben hier geboren en getogen en ik hoor hier gewoon thuis.”

“Ik woon in hartje Amsterdam en hier zijn genoeg mogelijkheden voor het vinden van werk.”

“Elders is het minder goed en leuk. Tevens zijn de woonlasten elders nog hoger. Een mbo'er kan elders geen huis kopen.”

Optimisme over gelijke kansen met mbo-diploma

De mate waarin mbo-ers gelijke kansen zouden hebben op de arbeidsmarkt wordt optimistisch ingeschat. Bijna twee derde (64%) denkt dat zij met hun diploma (meer wel dan niet) dezelfde kansen hebben als mensen met andersoortige diploma's. Een kleine groep is hier iets minder optimistisch over (17%) of weet dit gewoonweg niet (15%). Enkele mbo-ers (4%) denken dat dit zeker niet het geval is.

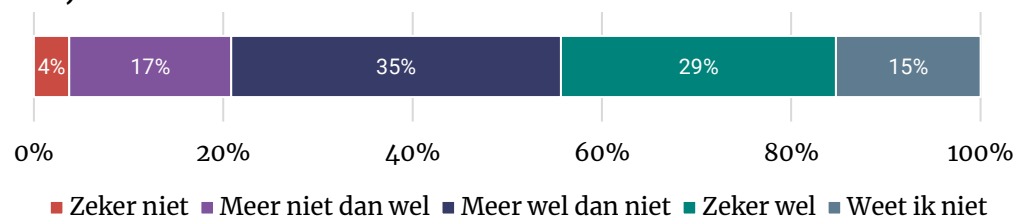
Mbo-ers in regio West vinden vaker dat zij zeker geen gelijke kansen hebben dan mbo-ers in regio Zuid.

Toch enige zorgen over gelijke kansen op arbeidsmarkt

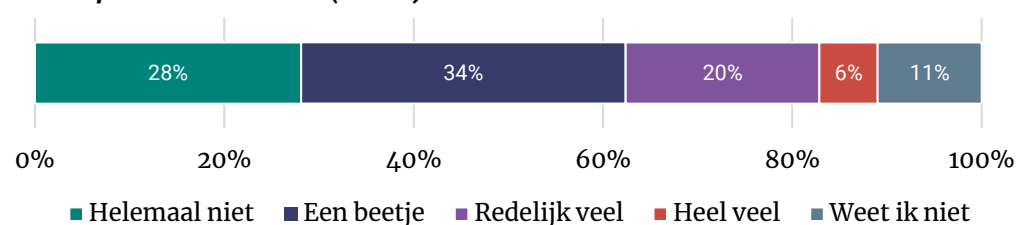
Hoewel men optimistisch is over de gelijke kansen, blijkt de meerderheid hier zich toch enige zorgen over te maken. Een kwart (26%) maakt zich redelijk tot veel zorgen en een derde (34%) een klein beetje. Drie op de tien mbo-ers (28%) maakt zich hier echter geen enkele zorgen over.

Mbo-ers van 21 jaar of ouder maken zich hier vaker redelijk veel zorgen om dan jongere mbo-ers.

Figuur 5.4 Vind jij dat je op basis van je diploma gelijke kansen hebt op de arbeidsmarkt? (n=537)

Figuur 5.5 In hoeverre maak jij je (op basis van je diploma) zorgen over een gelijke kans hebben op de arbeidsmarkt? (n=537)

Mbo-ers zien voldoende baankansen, maar wel enkele zorgen over waardering

De mbo-ers die zich geen zorgen maken over gelijke kansen op de arbeidsmarkt, doen dat niet, omdat zij zien dat er in veel sectoren extreem veel werk is. Er is volgens hen altijd passend werk te vinden doordat er zoveel aanbod is.

“Er is werk zat, je kunt altijd iets vinden dat bij je past.”

“Er is werk genoeg. Als je je best doet, vind je wat je zoekt.”

“Ik merk nu al dat ik meerdere werk aanbiedingen binnen bereik heb. Ik heb de luxe om te kiezen wat mij het leukste lijkt.”

Daar staat tegenover dat ook vaak genoemd wordt dat respondenten zich wel zorgen maken, en dan voornamelijk over de onderwaardering van mbo-ers ten opzichte van hbo'ers. Er wordt volgens hen teveel gekeken naar opleidingsniveau en werkgevers zoeken voornamelijk mensen met een hbo diploma. Zij worden dan ook eerder aangenomen. Daarnaast maakt een enkeling zich zorgen over discriminatie op de arbeidsmarkt.

“Iemand die met zijn handen werkt wordt ondergewaardeerd.”

“Ik heb het idee dat ik meer werkopties en mogelijkheden heb om aangenomen te worden als ik door zou studeren tot een hoger niveau.”

“Mensen met een hogere opleiding krijgen misschien eerder de functie waar je voor solliciteert.”

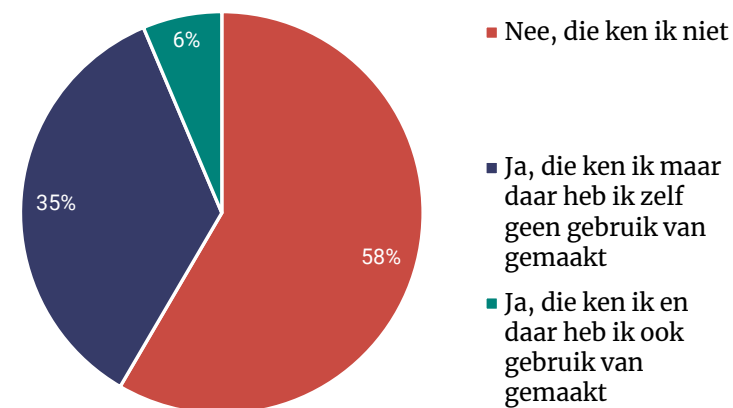

Merendeel niet bekend met hulp bij het vinden van werk

Programma's en initiatieven die mbo-ers helpen bij het vinden van werk zijn niet bekend bij het merendeel van de doelgroep (58%). Ruim een derde (35%) kent ze wel, maar heeft deze niet benut. Enkele mbo-ers (6%) hebben hier wel gebruik van gemaakt.

Mbo-ers uit regio West hebben hier vaker gebruik van gemaakt dan mbo-ers in regio Zuid.

Figuur 5.6 Ken jij via je school (of op een andere manier) programma's of initiatieven die mbo-ers helpen bij het vinden van werk? (n=534)

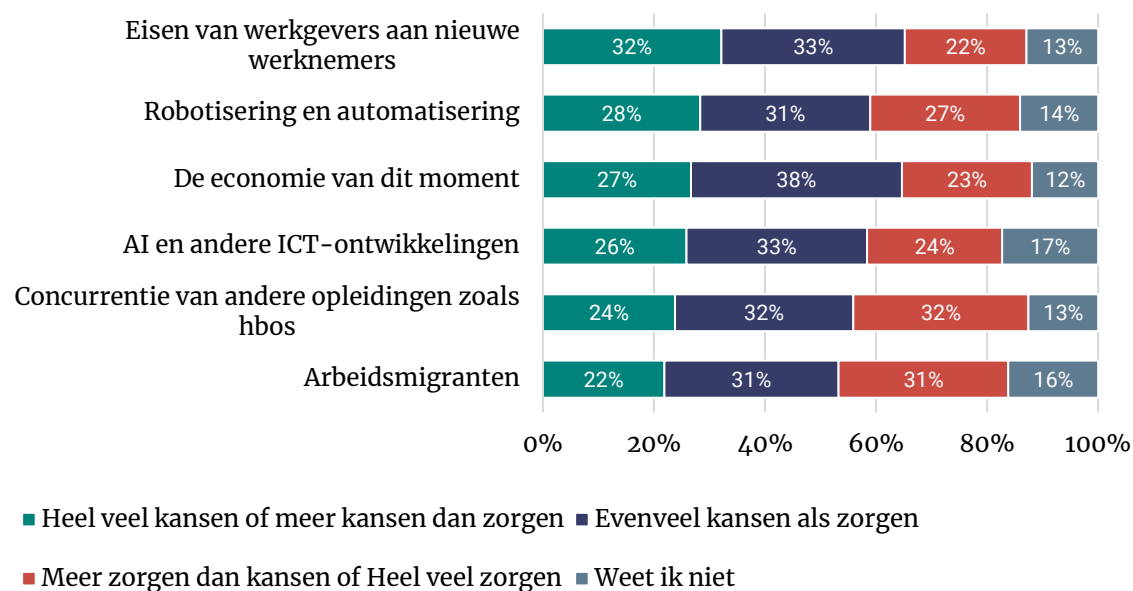

Huidige ontwikkelingen op de arbeidsmarkt brengen zorgen en kansen met zich mee

Mbo-ers kijken zeer verschillend aan tegen de veranderingen op de arbeidsmarkt die worden veroorzaakt door hedendaagse ontwikkelingen. Waar de één kansen ziet, maakt de ander zich meer zorgen. Bij alle ontwikkelingen ziet ongeveer een derde (31 tot 38%) evenveel kansen als zorgen. De meeste kansen worden gezien bij de eisen van werkgevers aan nieuwe werknemers (32%).

Mbo-ers die hun opleiding hebben afgerond maken zich vaker (heel veel) zorgen over de eisen van werkgevers aan nieuwe medewerkers. Hetzelfde geldt voor mbo-ers in regio West ten opzichte van regio Zuid. Mbo-ers van 21 jaar of ouder hebben vaker zorgen over de concurrentie van andere opleidingen, dan jongere mbo-ers. In regio West maakt men zich ook meer zorgen over de concurrentie van andere opleidingen, dan in de regio's Oost en Zuid. In de regio's West, Oost en Zuid maken mbo-ers zich vaker zorgen over arbeidsmigranten, dan in regio Noord.

Figuur 5.7 In hoeverre heb je zorgen over veranderingen op de arbeidsmarkt door onderstaande ontwikkelingen? Of zie je juist kansen voor mensen met jouw opleiding? (nmin= 526)

Mbo-ers zien bij robotisering en AI kansen, maar maken zich ook zorgen

Mbo-studenten konden uitleggen waarom zij zich juist wel of geen zorgen maken om de arbeidsmarkt van de toekomst. Mbo-ers die zich geen zorgen maken, doen dat voornamelijk niet omdat ze verwachten dat er voor hen voldoende werk zal zijn in de toekomst. Ze noemen sectoren als de zorg, afvalverwerking en dierenverzorging waarvan ze verwachten dat het altijd mensenwerk zal blijven.

“Een robot zal het werk van een elektricien waarschijnlijk niet gaan overnemen. Wel makkelijker maken.”

De zorgen die in mbo-ers in hun opmerkingen uitlichten, betreffen voornamelijk de zorgen over robotisering en AI. Ze zijn bang dat hun banen daardoor verdwijnen. Echter, een ander deel van de mbo-studenten geeft aan dat ze verwachten dat dit in hun sector geen rol speelt of dat robotisering en AI hun werk makkelijker zal maken. Een wat kleiner deel maakt zich zorgen dat ze in de toekomst meer zullen moeten concurreren met arbeidsmigranten.

“Er komt steeds meer technologie waardoor mensen niet meer nodig zijn.”

“Altijd zijn er ontwikkelingen geweest en die zullen er altijd blijven. Er zullen banen wegvallen, maar daar komen andere voor in de plaats.”

“Ik maak me geen zorgen omdat mijn werk niet overgenomen kan worden door computers of arbeidsmigranten.”

6 Advies aan toekomstige mbo-ers

Dit onderdeel van de vragenlijst is enkel uitgevraagd bij afgestudeerde mbo-ers.

Ga iets doen wat je leuk vindt!

Afgestudeerde mbo-ers geven aan mbo-studenten het advies om vooral te gaan doen wat zij leuk vinden en waar zij blij van worden. Ze adviseren daarnaast al op tijd te starten met rondkijken bij werkgevers en te kijken wat voor vacatures er zijn. Het is volgens hen belangrijk om de opties open te houden. Ook adviseert een enkeling vooral veel ervaring op te doen of zo mogelijk door te studeren.

“Doe iets wat je leuk vindt om te doen, zodat je echt met plezier doet wat je doet. Daarnaast is er zoveel mogelijk.”

“Kijk goed naar de mogelijkheden die er zijn na de opleiding die je wilt gaan volgen. En kijk eventueel naar iets anders wat je ook leuk vindt als blijkt dat er geen baanmogelijkheden zijn voor de opleiding die je in eerste instantie zou willen doen.”

“Verdiep je in wat je graag wil met je opleiding en kijk al naar vacatures. Gebruik je stages om erachter te komen wat je echt leuk vindt. Kies niet om het geld een werkplek maar omdat je er met plezier heen gaat en geniet van je werk.”

Contactgegevens

I&O Research Enschede

Zuiderval 70

Postbus 563

7500 AN Enschede

053 - 200 52 00

KVK-nummer 08198802

info@ioresearch.nl

www.ioresearch.nl

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55

1019 GM Amsterdam

020 - 308 48 00

info@ioresearch.nl

www.ioresearch.nl